

Handläggare
Emmy Martinsson
Telefon: 08-508 24 002

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Stockholm stads miljöprogram 2016-2019

- Svar på remiss, dnr 303-1200/2014

Förvaltningens förslag till beslut

Skärholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens svar på remissen.

Susanne Leinsköld
T.f. Stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som innefattar 6 övergripande miljömål. Dessa 6 miljömål är verksamhetsmål som nämnderna ska bryta ner till egna nämndmål. För att konkretisera och kunna mäta miljömålen innefattar miljöprogrammet också 30 delmål och 40 indikatorer. Till varje delmål anges i programmet vilka nämnder och bolag som har genomförande- respektive uppföljningsansvar. Av de 30 delmålen har stadsdelsförvaltningarna genomförandeansvar för 18 stycken. Dessa 18 delmål ska brytas ned i stadsdelsnämndernas årliga verksamhetsplan till nämndmål, egna indikatorer och aktiviteter.

Stadsdelsförvaltningen ser att det finns ett stort behov av central vägledning av miljöprogrammets mål och hur dessa ska uppnås. Det utlovas anvisningar som kommer biläggas när programmet är antaget. Stadsdelsförvaltningen ser fram emot dessa då det bland annat finns otydligheter kring begreppen genomförandeansvarig respektive andra beskrivningar av hur nämnder och bolag ska arbeta med miljöprogrammet. Tydlighet och ett enhetligt språk önskas genomgripande i programmet.

Stadsutveckling

Bodholmsplan 2
Box 503
Skärholmen
Telefon 08-508 24 002
Växel 08-508 24 000
emmy.martinsson@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Stockholms stads miljöprogram är sedan 2008 integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS. I budget för 2015 uppdrog kommunfullmäktige till kommunstyrelsen att ta fram ett förslag till miljöprogram för 2016-2019, då gällande program är tidsbegränsat till perioden 2012-2015. Förslaget har tagits fram i en arbetsgrupp under ledning av stadsledningskontoret med stöd av miljöförvaltningen. Representanter från stadens förvaltningar och bolag har medverkat i sex olika miljögrupper som föreslagit nya delmål och indikatorer.

Ärendet

I förslaget till Stockholms stads miljöprogram 2016-2019 är ambitionen för stadens miljöarbete hög. Stockholm ska vara ett föredöme för hållbar stadsutveckling och spela en betydelsefull roll som kunskaps- och inspirationskälla för internationellt samarbete. Staden strävar efter social, ekologisk, ekonomisk och demokratiskt hållbar utveckling. Miljöprogrammet ska utgöra ryggraden i stadens arbete inom den ekologiska dimensionen av hållbarhet. Miljöprogrammet omfattar både den direkta påverkan på miljön som staden har genom sin egen verksamhet i form av exempelvis egen personal och byggnader, men även det som staden indirekt rör över som t.ex. stockholmarnas utsläpp av växthusgaser och trafikens miljöstörningar.

Föreslaget miljöprogram är ett stadsövergripande styrdokument vilket innefattar 6 övergripande miljömål med tillhörande 30 delmål och 40 indikatorer. Ansvar för genomförandet av miljöprogrammet vilar på samtliga nämnder och styrelser. Till varje delmål anges i programmet vilka nämnder och bolag som har genomförande- respektive uppföljningsansvar. Delmålen redovisar hur miljöprogrammet konkret ska genomföras. I en del fall stöds genomförandet av olika riktlinjer. Ett exempel på det är Kemikalieplanen som redovisar hur staden ska nå delmålen inom målområdet Giffritt Stockholm.

Remissen i sammanfattning

Jämfört med nuvarande miljöprogram innehåller förslaget flera skärpningar av delmål i linje med budget 2015. Inom målet **Hållbar energianvändning** så har delmålet om minskade utsläpp av växthusgaser skärpts från 3,0 ton till högst 2,3 ton per person och år. Ett nytt delmål om energi baserad på solenergi har tillkommit. Delmålet om energieffektivisering vid ombyggnad av fastigheter har förtydligats. Staden ska genom energieffektiviseringar minska

energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent till år 2020.

Inom målområdet **Miljöanpassade transporter** föreslås ett delmål om att biltrafiken ska minska. Trafiken är en av stadens största utmaningar vad gäller utsläpp av växthusgaser, luftkvalitet och buller. Det finns också ett nytt mål om att stadens gator ska bli mer attraktiva vistelsemiljöer.

Inom målområdet **Hållbar mark- och vattenanvändning** lyfts ekosystemtjänsternas¹ betydelse fram. Därtill föreslås ett ökat fokus på stadens vattenområden och deras betydelse för rekreation och miljö.

Inom målområdet **Resurseffektiva kretslopp** betonas hur stadens verksamheter ska förebygga uppkomsten av avfall och hur det ska tas omhand. En av indikatorerna som föreslås är insamlad mängd matavfall. Stadens mål är att år 2020 ska 70 procent av matavfallet samlas in.

Inom målområdet **Giffritt Stockholm** redovisas hur miljö- och hälsofarliga ämnen ska minska. I linje med Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019 har delmålen om farliga ämnen i upphandlade varor och tjänster respektive byggmaterial förtydligats.

Delmål om säker hantering av kemiska produkter och minskad förekomst av farliga ämnen i förskolemiljön har lagts till. Därutöver föreslås när det gäller inköp av livsmedel att andelen ekologiska livsmedel ska dubblas från nuvarande 25 procent till 50 procent till 2019.

Inom målområdet **Sund inomhusmiljö** redovisas delmål för minskning av hälsofaror, dålig luftkvalitet, luktstörningar, radon, inomhusbuller och de fuktrelaterade skador. Stadsdelsnämnderna har enligt förslaget inget genomförandeansvar för något delmål, men har rapporteringsansvar för indikatorn:

- Stadens arbetslokaler ska högst inrymma de antal personer som ventilationen är dimensionerad för

---

¹ Ekosystemtjänster är områden där naturen kan hjälpa staden med att både hantera ett förändrat klimat, stärka stadens miljö och erbjuda möjligheter till rekreation samt behålla en hög biologisk mångfald.

Uppföljning och genomförande

Förslaget omfattar en process där uppföljningen av delmålen systematiseras och tidigareläggs jämfört med dagens uppföljning. Syftet är att uppföljningen även ska ge underlag till förbättringar så att delmålen bättre kan nås eller revideras vid behov. De nämnder och bolag som ska bidra till att delmålet genomförs har att rapportera till den uppföljningsansvariga nämnden eller bolagsstyrelsen. Denna rapport ska lämnas för pågående år (år 1) under hösten i samband med tertialrapport 2. Därvid ska anges en prognos för om delmålen kommer att nås samt förslag på förändringar eller kompletteringar för att de lättare ska kunna uppnås. Uppföljningsansvariga nämnder och bolag sammanställer sedan resultaten vid årsslut år 1. Slutligen sammanställer kommunstyrelsen en samlad redovisning våren år 2. Miljöprogrammet ska på detta sätt få en tydligare uppföljning där ständiga förbättringar av stadens miljöarbete ska möjliggöras.

Stadsdelsnämnderna har inte uppföljningsansvar för något delmål utan har endast genomförandeansvar. Miljöprogrammets ska liksom tidigare följas upp i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS.

Stadsdelsnämnderna har genomförandeansvar för 18 delmål som ska rapporteras till uppföljningsansvarig nämnd eller bolagsstyrelse. För att kunna göra det föreslås att rapporterade nämnder och styrelser bryter ner delmålen i den årliga verksamhetsplaneringen till nämndmål, egna indikatorer och aktiviteter. Nämnderna kan bygga egna indikatorer, eller om de anser det överflödigt, använda kommunfullmäktiges indikatorer som nämndindikatorer.

Stor vikt har lagts på föreslagna indikatorers utformning. De ska vara relevanta och uppföljningsbara. De ska inte innebära en sammantaget ökad arbetsbelastning för nämnder och styrelser än indikatorerna för miljö i budget 2015. Stadsdelförvaltningarna har att rapportera in 4 stycken av de 40 indikatorerna:

- Köpt energi (GWh)
- Andel bygg- och anläggningsentreprenader i staden regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB)
- Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.
- Stadens arbetslokaler ska högst inrymma de antal personer som ventilationen är dimensionerad för

Något som är nytt i miljöprogrammet är att det tidigare kravet på obligatoriska miljöhandlingsplaner på nämndnivå avskaffas. Istället integreras miljöprogrammets delmål, med tillhörande indikatorer och aktiviteter helt i respektive nämnd och styrelses verksamhetsplan. Om målen inte nås kan kommunstyrelsen uppmana nämnder och styrelser att vidta åtgärder för att uppnå dessa. För att tydliggöra programmet och dess innebörd kommer kommunstyrelsen att utarbeta närmare anvisningar efter att programmet är antaget.

Ärendets beredning

Ärendet är berett av avdelningen för stadsutveckling.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen är i stort positiv till förslaget och anser att det är bra att programmet tydligare integreras i stadens budget.

Det utlovas tydliga anvisningar som kommer biläggas när programmet är antaget. Stadsdelsförvaltningen ser fram emot dessa då det bland annat finns otydligheter kring begreppen genomförandeansvarig respektive andra beskrivningar av hur nämnder och bolag ska arbeta med miljöprogrammet. Tydlighet och ett enhetligt språk önskas genomgripande i programmet.

Det finns en uttalad ambition om att arbetsbelastningen inte ska öka i och med det nya miljöprogrammet. Det behövs därför tydliga riktlinjer kring hur stadsdelsförvaltningarna kan arbeta med målen, samt vilket stöd som kan förväntas från den centrala staden och facknämnderna. Stadsdelsförvaltningen har inte detaljkunskap i miljöfrågor och behöver stöd från staden i arbetet.

Programmet är ambitiöst och omfattande. Det är av vikt att stadsdelsnämndernas rapporteringsförfarande blir tydligt när delmålen ska rapporteras till olika uppföljningsansvariga nämnder och styrelser. Här önskas också en större tydlighet i hur delmålen ska brytas ner på nämndnivå. Enligt förslaget ska stadsdelsnämnderna omfattas av alla 6 verksamhetsmålen samt 4 indikatorer. Utöver det ska stadsdelsnämnderna ha genomförandeansvar för 18 delmål som också enligt förslaget ska brytas ner i nämndmål, aktiviteter och delmål. Det kan innebära att stadsdelsnämnderna kommer att ha 24 nämndmål som rör miljöfrågor. Förvaltningen tror inte att det är tanken utan att här behövs en ökad tydlighet i anvisningarna.

Förvaltningen vill lyfta den ökande nedskräpningen som är en bidragande faktor till miljöförstöringen. Exempelvis kommer en mängd gifter i våra vatten från just nedskräpningen på land. Skärholmens stadsdelsförvaltning har under 2015 drivit ett projekt, ”Från marken till korgen – ett Lyft för 127”, för att förändra attityden till nedskräpning och belysa hur hela samhället kan bidra till en mindre nedskräpad stadsdel. I stadens avfallsplan behandlas frågan om nedskräpning. Att ge mer tyngd åt nedskräpningsfrågan även i miljöprogrammet skulle kunna samla staden ännu mer i det förebyggande arbetet.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig också positiv till att kravet på att obligatoriska miljöhandlingsplaner avskaffas. Att arbetet helt integreras med övrigt uppföljningsarbete är effektivt.

Stadsdelsförvaltningen har frågor gällande några av delmålen som åligger stadsdelsnämnderna att genomföra. Delmålen med kommentarer följer nedan.

1.1 Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 2,3 ton per invånare till år 2020
Stadsdelsförvaltningen önskar här få ett tydligare uppdrag hur vi kan bidra till att nå det högt ställda målet.

1.2 Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 % till år 2020

Stadsdelsförvaltningen förvaltar inte sina lokaler och önskar därför vägledning och förslag på åtgärder.

2.1 Biltrafiken ska minska
Stadsdelsförvaltningen behöver vägledning av förslag på åtgärder då vi inte har rådighet över flera av de områden som berörs för att nå delmålet.

2.5 Fossil energi i transportsektorn ska minska
Förvaltningen vill här framföra de problemen som finns med tillgången av förnybar energi. Det behövs både stationer för att ladda våra el-bilar och gas-stationer i söderort för att vi ska kunna nå målet.

3.2 God status ska uppnås i stadens vattenförekomster

Stadsdelsförvaltningen ställer sig frågande till att förvaltningen har genomförandeansvar då expertkunskaper på vattenfrågor inte finns på förvaltningen.

3.7 Varje stadsdel ska planeras för god stadsmiljö

I måluppfyllelsen av detta mål nämns inte stadsdelsnämnderna, trots att vi ansvarar för parkmiljö. I miljöprogrammet uttrycks det att delaktighet och dialog är en viktig förutsättning i arbetet av planering för god stadsmiljö. Stadsdelsförvaltningen önskar vara en del av detta arbete och ställer sig frågande till varför inte stadsdelsnämnderna har genomförandeansvar även här.

5.1 Spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggande och andra aktörer ska minska

I arbetet med att uppnå det specifika delmålet, men också hela det övergripande målet gällande Miljöeffektiv avfallshantering hoppas förvaltningen att Kemikaliecentrum kommer att finnas till stöd för förvaltningens arbete. Förvaltningen är också intresserad av att veta hur vi kan ta del av de tänkta informationsinsatserna i ämnet.

5.2 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor och tjänster ska minska

För att delmålet ska nås behövs utbildning och stöd i arbetet till de som sköter inköp och direktupphandling. En indikator under delmålet lyder: ”Det ska vara enkelt att göra kemikaliesmarta val i stadens beställningssystem.” Detta är en springande punkt och gäller för hela arbetet med miljöprogrammet. Miljöarbetet får inte bli komplicerat. Enhetschefer och andra som är ansvariga för indikatorer hos oss på stadsdelsförvaltningarna har inte specialkompetens inom miljöområdets olika delar. För att miljöprogrammet ska lyckas krävs tydlighet och lättillgängligt stöd från centrala staden och facknämnderna.

Generellt sett önskar förvaltningen tydlighet i vilka av de förslagna åtgärderna under delmålen vi förväntas arbeta med.

Angående föreslagna indikatorerna har förvaltningen följande synpunkter:

Indikatorn för elförbrukning i våra hyrda lokaler var tidigare kWh per kvm, och är nu ändrad till mängd köpt energi i GWh. Att den nya indikatorn anges i GWh beror på att den främst riktar sig till fastighetsägande bolag och andra som köper stora mängder energi. För stadsdelsnämnden är kWh per kvm en rimligare måttenhet. Förvaltningen anser att det nya mätvärdet inte blir rättvisande. Det behövs ytterligare en parameter, t.ex. per kvadratmeter för att förstå

och arbeta med sänkningen på ett adekvat sätt över nämnd och bolagsgränserna. Det är inte bara summan av inköpt el, utan i relation till yta och hur den disponeras som kan säga något om hur el används och kan minskas.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig frågande till indikatorn

- Andel bygg- och anläggningsentreprenad i stadens regi som uppfyller stadens krav på avseende användning av Byggvarubedömningen.

Stadsdelsnämndens parkinvesteringar administreras av trafiknämnden och de arbetar med systemet Byggvarubedömningen, BVB, som är till för att bedöma byggvarors miljöprestanda. När nämndens entreprenörer utför anläggnings- eller byggnadsarbeten är det i mindre omfattning och material och produkter omfattas inte av BVB. Stadsdelsförvaltningen ställer sig frågandet till hur entreprenaderna ska avgränsas i de fall vi använder byggentreprenad. Förvaltningen anser därför att stadsdelsnämnden inte ska ha något ansvar för att rapportera uppgifter i tertialrapporter och andra budgetdokument.

Övrigt

En särskild satsning på kommunikationen kring programmet och miljöfrågorna utlovas. Stadsdelsförvaltningen har en förhoppning om att den kommande kommunikationsplanen även kan vara till nytta för oss.

Bilagor

1. Förslag till Stockholm stads miljöprogram 2016-2019